

S O K F É L E .

21. Szám.

Béts. Mártius 14-dikén.

1834

Emlékeztető Jegyzetek.

M á r t i u s .

12 Mart. — 1440. Első Ulászló magyar királynak választatik Budán. — 1565. A' bétsi Universitas felállittatik. — 1648 szül. Gróf Kohári István. Életét, munkáit nézd: Toldy Handbuch, vagy Bajza Aurora, 1833. — 1790 † Hadik Bétsben.

13 Mart. — 1594. Zrinyi György kiveri a' Törököt Berzentzéből. — 1696. Richelieu frantzia marsal szül. — 1741 szül. II József — az elfelejthetetlen, kiről ellensége Nagy Fridrik is mondá, hogy Németországnak régóta nem volt olyan tsászárja. — 1763 szül. Jean Paul (Richter) a' leghiresb német írók egyike. — 1810. Maria Louise Frantziaországba megy.

14 Mart. — 1241. Dénes nádor megerkezik Budán azon néhány embereivel kik a' tatár nyilakat elkerülték. — 1453. A' méhben hagyott (posthumus) László megerősíti az erdélyi Szászok szabadságát. — 1719 † Böttcher a' hires meissni porcellan feltalálója. — 1791 † Semmler német theologus. — 1805 † Hamburgban Klopstock.

Konstantinápoly.

(Utazási töredék.)

Egy gyönyörű tavaszi nap reggel vete horgonyt hajónk Stambul előtt. Tündérlátvány: Három fok 80,000 házzal boritva, három tükörként terülő tenger szín közben! — ezer aranyos torony tsuts — 's hold a' kelő nap fényözönétől körülömölve, közben a' lengő 's susogó magas szomorufüzek! — A' szem nem láthat eleget, de a' lélek megelegetett, mintha Ezer egy éjszakának regényes bájvilága fekünnék előtte megvalósulva minden kintseivel 's varázsaival.

A' kiszállásra uj ösztön! Legalább 50 leány gyyoroda le a' parton már, a' görög szigetektől jöttek

Toldalék a' M. Kurírhoz.

's szolgálatot keresnek itt jó házakban. Közükbe ve-
gyülvén a' szebbek közül kiválasztok nyoltzat, mint
Lord Byron Mitiliniban; készek hozzám szegődni,
megegyezünk a' bér miatt és egy reggelire való aján-
dék semmivé teszi a' vidor enyeltést. De komolyan
adom nekik a' legjobb tanácsot, mellyet leányoknak,
talán aszszonyoknak is adhatni: Egy férjfinek se hi-
gyetek, ha mondja, hogy szépek vagytok! Ki ezt hi-
szni, el van adva, oda van és még — férjhez is kell
mennie! — Ők katzagtak erre. Én Istennek ajánlván
szegényeket elsieték utazó társammal Pera tüztornyára,
hogy e' ditsőség tündér országát egyszerre átnézhes-
sük egész kiterjedésében, mert kívülről minden ujnak,
fejrnek, sok pompásnak is látszik, mintha tegnap
épült volna. Valóban Török ország kietlen pusztái 's
a' nyomuruság körül belül nem sejtetnek illy fő vá-
rost. Már előbb látám a' serail nagy aranyos kapuját;
a' tizenhárom torku álgyut egy tsöben; a' Padischah
szép kioskát; most újra megtörülém remek láttóm
üvégeit, de a' harem aranyos rostélyú ablakainál egye-
bet nem mutatott. Társam szótlán 's hidegen álla mel-
lettem, egyedül azt az észrevételt tette, hogy, mint
hallá, 5000 török templom van Stambulban, 's hogy
egy hoszszu nyári napon meg lehet kerülni a' várost.
Lelkemet azonban melly a' multba lebege vissza sza-
bad szárnyain más képek boríták, megujult a' régi
idők emlékezete bennem 's ama borzasztó kor minden
szörnyei előmbe termettek. Láttam a' nem keresztény
kereszt hadat, melly előbb Jadrat kiragadta a' magyar
hatalom alul, bévenni a' várost, elpusztítani 's a' remek
értz szobrokból pénzt verni. Látám megujulni a' régi
tsászári lak helyén a' rettentő szörnyüéseket 's bor-
zadályokat mind, mellyek ott hajdan történtek. Látám
mint fosztattak meg a' tsászárok szemeiktől kimond-

hatlan kinok közt, mint nyuzattak meg elevenen, látám mint sorvadának el sokan közülök szörnyű börtönökben. Látám dühöngni a' tsászárnékat — szerelemből! a' kereszthadaknak liszt helyett mézportadni! Könyezve ereszkedém utolsó Constantin időszakába. Könyezve látám II Mahomet világ rettentő hatalmát az ostromra jönni. Soká késtem a' táborban, mellyben megjelennek a' magyar követek kik jobban irányoztatják a' rézsörnyek golyóit. Megráz a' dörgő hang. A' jantsárok már a' meg vivott bástyákon boszúsan rohannak a' városba. Hallám lakozóit kétségbe-esetten kiáltni: „Oda a' város!“ — És most olly tsendes e' város, mintha falai közt semmi rettentő 's borzasztó nem történt volna! Kora még, mond most bajtársom, s már minden lábon van! Én azt gondolnám, hogy itt meg kell gazdagodniok az embereknek, sokkal tovább dolgoznak mint máshol. De óra nem üt! nints zaj, nints ördögi kurjongás, mint Nápolyban! Örökké való harangozás sints, mint Romában! Egy harang sints az egész városban! — Nürnbergi falórákat hallék ütni, mondám tovább. — Nints hid, nints bürű! (palló, gyaloghid. Himfy is él e' szóval) szökken szavamba társam (nota bene ő Amerikai). És Isten botsássa nints hirlap! (Van már.) Nints haviírás! Minden tsak szájról fülbe száll együgyü ostoba természetiségében. Ma bizonyosan fülénél fogva szegeztetik egy pék holtajtájára — mit használ, ha nem tudja az ember! Vagy talán egy zsidó függesztetik a' törvényfára, 's egy szép aszszony zsákba dugva a' tengerbe vettetik — de mit használ; mikor nem tudja az ember! Hall e ön postásipot? Hall e kotsit zörögni? De cours — pénz folyamat — sints! Nints portéka árjegyzés! Nints börse! Nints egészségre ügyelés! Ugy jöttünk be mint a' vad emberek vad emberekhez senki sem kért utilevelet. Nem

hozhatott volna hajónk pestist? Rosz szándékból is jöhettünk — de mit használ, ezt nem kérdi senki, 's azután levelünkben sints megírva! Láta e' ön játék színi jelentést valahol? Van e' valahol színház? Lesz e este valahol tántz multság? vagy legalább theekör? — Ő nevette.

Ketten, mondám tovább, láttunk már ezer várost, ha mindenik külön veszi a' magáét. Stambul azért még is megérdemli, hogy megjárjuk.

Lejövénk. A' kavéházban, hol száz megszáz hoszszu szárú pipa 's egy nagy edény dohánnal — (*Tutuni*, a' Görögök tsak füstnek *Καπνόν* nevezik) álla szabad használására mindenkinek, egy még talpra való zsidót választottam vezetőnek. Valamint a' bétsi bérkotsisok Gnadennak, ugy ez tüstént Sultanum, Effendum (ur) nevezettel tisztelt. Nyoltz ezer keskeny tsónak szolgál hidak helyett. Bélépénk egybe mi is átmenendők a' tul partra talán száz más tsónakkal tele öszsze gogyorodott Törökökkel kik nyársra huzott veres pirókokhoz (Gimpel) hasonlítanak. A' kapunál őrség 's vám van, de uram fia, a' Törökök őrt ülének a' földön 's egy aszszony elhozá urának gyönyörű kis fiát, ki apjának bizonyosan tizszer lehuzá veres sapkáját a' fekete balonél fogva 's az atyja szint annyiszor feltevé ismét azt, hogy örvendezhessen kis fia. Itt is sejték tehát embersziveket e' rut alakok megött a' nevető nap allatt. Az utzán egészen környül burkozott vastag aszszonyok sompolyognak, mi ugy látszik, mintha tarka zöld hizott lúdak vánszorogvának fel állva ide 's tova. Már Londonban is sok illy kövér ludat láthatni — de itt, ugy tetszik, hazájok van. Nem meszsze a' kapuhoz egy kenyeres bolt előtt egy elő kelő Török álla körülvéve bizonyosan ötven közepszerű nagyságu sárga kutyáktól, mindenik reggelire egy para-kenyeret

(innét a' magyar parányi) kapa tőle. Odább a' falból tiszta viz folya nagy márvány medentékbe 's az aszszonyok mostak, mások felaggattak, mingyárt az utszán, mint Romában és Neápolyban is szokás, a' nálunk ugy nevezett fehér ruhát a' mit a' Német jobban mond Leibwäsche-nek, de inget nem láthatni — bámuljatok édes kedves aszszonyok! — a' török — 's görög nők ing helyett tsak hoszsú nadrágot viselnek bruskiból (ritkán szőtt selyemből). Odább már reggel aludt ismét egy agg török boltjában, hová mi is belépven basadohányt vevénk letéven a' kiszabott árat a' többi tsukatlan pénzhez. Illy bizodalom jeleit gyakran láthaték Stambulban. Most eljutánk a' piatzra, hol a' rabszolgák árúlatnak, de korán lévén még, üresen találtuk. *) A' Sophia metsetet tsak kívülről néztem meg most, minthogy tsak Török mehet bé mióta egy Frantzia kiköpe benne a' földre. Soká bolygánk még, fel is menénk a' Hippodromra. Eső esett. Itt nints kövezet 's még is száraz minden. Kotsi nem jár. Nálunk esztendő t át alig van 29 egészen derült napnál több, 's itt esztendőről esztendőre tiszta kék az ég, ha 29 napot kiveszünk. Az uttsák szűkek, igen szűkek, de Bétsben a' Kärthner Strasse sem széles. Itt igazi kék az árnyék. A' kilátás innét valóban a' leg regényesb mellyet tsak egy ragyogó képzelet adhat.

Karom alá veszem most láttsóm 's megyünk. Kapuja előtt egy előkelő Török áll, ki alig pillantja meg a' láttsót, már jelekkel kéri tőlem. Néki adom; elsiet véle az udvarba. Mi a' kapu alá állunk azonban. Jobbrul fügék árnyaiban aszszonyok mosnak. Oldalag egy tsinos hajlék fejezlik. Jó egy rabszolga, szőnyeget terít le 's vánkosokat tesz rá. Pipáját már az úr hagyta ná-

*) Erről többet olvashatni a' Garasos tárban.

lam. Még ülök 's hatalmasan szipogatom a' legjobb basadohányt, vizet hoz egy más szolga, bétsínáltot 's kávét. Én reggelizek a' nélkül, hogy izét érezném a' bétsínálnak. Máshol jár az eszem 's szemem. A' török mutatja két leányinak a' látsót. A' leányok vékonyok 's nyulánkok, termetök a' legszebb termet, mind a' kettőn hófejér hoszsu nadrág van 's vereses rövid felső köntös. Nem tudom rám néznek e, mert anyjok vagy inkább anyjaik is közelednek hozzájuk. Bizonyosan tsak most keltek még fel, ragyogó fekete haj fürtök még nintsenek rendben. Egyszép deli ifjú bátyjok is mutatja magát, tsendesen jő hozzám, megnéz, megnézi az órámat. Egy virgöntz gyerkötze merészebb még, elkéri fejér kalapomat 's fejébe teszi. Én egy nürnbergi kakukkal kedveskedem néki, mellyért itt Stambulban egy piastert (30 kr.) adtam. A' fiu az apjához szalad véle. Ez vissza hozza nekem a' látsót. A' fejér nadrágosok a' házba futnak. Én felkelek. Ő köszöni szivességemet. Én eltávazom. Ő bétsukja a' kaput. Szótlan megyünk most a' görög vendégházba, hová holminkat hordattuk, leülünk az asztalhoz, enni kezdünk abrosz 's asztalkendő nélkül. De a' sült feleséges, sajnálom a' szegény kutyát, ki forgatta, mert tsak nem meg sült maga is nyomószitájában. A' kaviar (bétsínálthal ikra) fris 's jó. A' hal nem lehet jobb! A' tenedósi bor hatalmas! Nekem ugy tetszik, mintha a' mesék országában volnék. Máskor többet.

Pinkay.

Tót elmésség.

Nem régiben felső Magyar Országban 's Kassán is megfordulván, itt először a' város régi kapuinak és véd-falaink lerontások, és azok helyett alkalmasabb

béjárások elintézése, továbbá új sétáló helyek készítettése, végre pedig az útszák végső házaikon az útsza neveknek felírások, németül és magyarul, tűnt szemembe. Midőn ez utolsót gondolkozólag szemlélném, hirtelen mellettem termett egy Tót szomszéd, 's megszólít: „Mit bámúl az uram, tán nem tetszik felírásunk?” Óh igen is mondék, tsak az a' kár, hogy kimaradt a' — Tót felírás, mellyet rég széltire szöllanak itten. Hm, mond a' szomszéd, az úr talán nem ért tótul? De igen felelek. — Mondja meg hát nekem uraságod, mit tesz tótul *molnár útsza*, vagy *malom útsza: mlinár ulicza, mlinna ulitza*. — Hát *mészáros - bodnár - tsizmadia* - azután *széna - útza*? Én felelek: *mészáros - bednár - csizmadjia* - és *széno ulicza*. — No tehát látja uraságod, hogy a' magyar nevezet a' tóttal egészen megegyez, és így felesleg lett volna a' felírást még egy szorral szaporítani. — Erre én tetőtől fogva talpig megtekintvén a' jámbort, búsult gerjedezésemben így szöllék hozzá: Nohát Isten veled Tót bátya! — De prizám bohu, monda: akár haragszik az úr, akár nem, úgy van az!

Mahomed prófétáról beszéllek, hogy egykor a' nép előtt beszédet tartván, elragadtatásában így szöllött: látjátok ama hegyeket? engemet a' mindenható olly erővel ruházott fel, hogy ha én most azoknak parantsolom, jöjjetek hozzám, azonnal megindúlnak és hozzám jönnek. — A' nép várván várta a' hegyek közeledését; de hijában. Észre vévén a' proféta, mire vár a' nép, így rekeszté be beszédét: No, ha tsakugyan nem jönnek a' hegyek hozzám, lássátok, én megyek hozzájok, hogy velek együtt legyek!

Édes Atyámfiai! így bánjunk mi is a' dologgal; ha a' Tótok nem akarnak Magyarokká lenni, mi legyünk Tótokká, mert, úgy látszik, ezt kívánják, 's így mindjárt együtt leszünk.

Elegyes dolgok.

Oskolai próba tételkor egy ifjútól azt kérdeze a tanító: hogy a' világ tengerén hány sziget található, és mi nevek? Fel.: a' világ tengerén igen sok szigetek vannak, nekem pedig Lajos a' nevem. Cs.

Ejszak Amerikának Pensilvania tartományába 140 időszaki irások jelennek meg, ezek közül egyik szerentsétlen házas párokrul szól, mely nagy figyelemmel olvastatik.

Cserey.

H a z á m h o z.

Arra dagad mejjem, honn óh! mejjem dagad arra,
 Hol te homályodból mennyei fényre derülsz.
 El váltam tőled de a' lántz melly kötve szívemhez
 Téged örökre tsatol, nem — soha nem szakad el.
 M.

Nálunk a' Szerző, 's költő egy tzelra törekszik
 Lésd Külföld még nints nálatok ennyi tökély.
 Bár meg esik, Költő Uramék, hogy szélnek eresztik
 A' dús Szerzőnek kintseit. — Ugy e igaz?
 Nézd át — országunk köz boldogsága kívánja
 Hogy költsünk ott, — hol szerzeni könnyü lehet.
 M á r f y.

R e j t e t t s z ó.

Házadban sok kárt okozok; meghúzza az elsöm
 Mindent befedez, a' végsöm vérednek az útja.

Megfejtés a' 20 számban: Rák.